

MEMO

KELLELE: Euroopa Liidu Koordinatsioonikogu, Riigikogu
ESITAJA: Sotsiaalministeerium, Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium
TEEMA: Euroopa Liidu tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu (EPSCO) 20. juuni 2024
KUUPÄEV: 12. juuni 2024

Töö- ja sotsiaalministrite kohtumise päevakorras on Euroopa tööõukogude direktiivi ülevaatamise ja võrdse kohtlemise direktiivi üldise lähenemisviisi kinnitamine. Ministritelt oodatakse heakskiitu nõukogu järeldeste sotsiaalsete investeeringute ja reformide kohta ning nõukogu järeldeste pensionide piisavuse kohta. Lisaks palutakse ministritel kiita heaks tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee arvamus sotsiaalse konvergenti kohta Euroopa Liidus ning tööhõivekomitee võtmesõnumid pikaajaliste töötute tööturule lõimimise soovitusel rakendamise kohta. Eesistuja soovib nõukogus heaks kiita LaHulpe'i deklaratsiooni Euroopa sotsiaalõiguste samba tuleviku kohta ning tööhõive ja sotsiaalvaldkonna reformide ja investeeringute mõjude hindamise vabatahtlikud juhised. Ministritele tutvustatakse Euroopa poolaasta kevadpaketti. Poliitiline mõte vahetus toimub siseturu sotsiaalmõõtmel teemal.

Eestil esindab kohtumisel Eesti Alalise Esinduse EL juures asejuht Marten Kokk.

Seisukohad on koostanud Sotsiaalministeeriumi Euroopa Liidu ja väliskoostöö osakonna nõunik Eha Lannes (eha.lannes@sm.ee), sotsiaalvaldkonna nõunik Kati Keel (kati.keel@mfa.ee), Rahandusministeeriumi fiskaalpoliitika osakonna Euroopa Liidu talituse juhataja Meelis Meigas (meelis.meigas@fin.ee), Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tööhõive osakonna nõunik Anna-Liina Väkras (anna-liina.vakram@mkm.ee), Euroopa Liidu ja rahvusvahelise koostöö osakonna nõunik Triinu Nurmjõe (triinu.nurmjoe@mkm.ee) ning võrduspoliitikate osakonna võrdsete võimaluste poliitika juht Käthlin Sander (kathlin.sander@mkm.ee). Valdkonna eest vastutavad Sotsiaalministeeriumi sotsiaalala asekanter Hanna Vseviõv (hanna.vseviõv@sm.ee) ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tööala asekanter Ulla Saar (ulla.saar@mkm.ee).

1. Nõukogu järeldeste sotsiaalsete investeeringute ja reformide rolli kohta vastupidava majanduse tagamiseks

Päevakorrapunkti eesmärk: heakskiitmine

Nõukogu järeldeste toovad esile tööhõive, oskuste ja sotsiaalpoliitika valdkonnas tehtavate reformide ja investeeringute olulisuse majanduskasvu edendamisel sotsiaalsete eesmärkide saavutamise kõrval. Teatud tööhõive, oskuste ja sotsiaalvaldkonna probleemid võivad takistada majanduskasvu ja piirata konkurentsivõimet, kuid hästi kavandatud reformid ja investeeringud saavad neid riske vähendada. Liikmesriike kutsutakse üles viima läbi regulaarseid mõjude hindamisi nende reformide ja investeeringute kohta, mida rakendatakse sotsiaalõiguste samba ja tööhõivesuuniste põhimõtete elluviimiseks, kasutades selleks vajadusel EL vabatahtlikke tööturu, oskuste ja sotsiaalpoliitikate majanduslike mõjude hindamise suuniseid (kinnitatakse samuti 20.06 EPSCO-l). Järeldestes kutsutakse komisjoni üles koos liikmesriikide ja rahvusvaheliste organisatsioonidega edendama üksteise kogemustest õppimise võimalusi, kaaluma teadmuskeskuse loomist ning töötama välja asjakohane tööriistakast, mis aitaks mõjuhinnangute tegemist paremini läbi viia ning parandama indikaatorite kättesaadavust ja

ajakohasust. Komisjonile ja komiteedele antakse ülesanne jätkata sotsiaalsete investeeringute majanduslike mõjude hindamise juhendmaterjalide ajakohastamist ning Euroopa poolaasta raames liikmesriikide sotsiaalpoliitikate mõjude (sh majanduskasvule ja konkurentsivõimele) jälgimist.

Järeldustega soovitakse anda poliitiline heakskiit sotsiaalsete investeeringute kontseptsioonile, millega on keeruline nõustuda, kuna sotsiaalsete investeeringute käsitlus ei ole liikmesriikide vahel selgelt ja läbipaistvalt kokku lepitud.

Praeguseks ei ole arusaadav, kas eristatakse sotsiaalseid investeeringuid ja sotsiaalkaitse kulutusi ning kas investeeringuks loetakse ka need kulud, millel on pikemas perspektiivis negatiivne mõju eelarvele (nt kvaliteetne krooniliste haiguste ravi toob kaasa eluea pikenemise, mis omakorda suurendab elanikkonna vananemisega seotud kulusid). Näeme ohtu, et sotsiaalsete investeeringute hindamisel saaksid eelise riigid, kus on madalam tööhõive, suuremad uuringute valimid, parem ligipääs andmetele ja kus on haavatavad või halvemas olukorras elanike rühmad piisavalt suured, et mõju majanduskasvule ilmneks.

On põhjust arvata, et Belgia ja Hispaania eest veetud töö pikaajalisem eesmärk võib olla mõjutada Euroopa Liidu majandusjuhtimise reeglite rakendamist, eriti riigivõla vähendamise keskpikkade struktuursete eelarvekavade pikendamine sotsiaalsete investeeringute abil, luues kontseptsiooni mis oleks eelarvepoliitiliselt vastuvõetavam. Taolise kontseptsiooni juurutamine Euroopa Liidu tasandil teeniks eelkõige suurte sotsiaalkaitse kulutuste ja kõrge võlakoormusega riikide huve, mis omakorda õnnestab majandusjuhtimise reeglite rakendamist.

2024. aasta Eesti riigieelarvest moodustavad heaolu tulemusvaldkond 5671,8 miljonit eurot ning tervise tulemusvaldkond 2498,9 miljonit eurot¹, mis kokku moodustavad riigieelarve kuludest² 48% ehk peaaegu poole. Eesti ei saa olla nõus lähenemisega, kus nii suurt osa riigieelarvest arvestatakse investeeringuteks, mis toetavad majanduskasvu ja aitavad riigivõlga vähendada. Hindame, et nõukogu järeldused praeguses sõnastuses nõrgestavad liikmesriikide eelarvedistsipliini ja sellest tulenevalt euro usaldusväärsust ja kõikide riikide laenuintresse. Vabariigi Valitsuse 3.03.2023 EL majandusjuhtimise teatise seisukohtades on peetud oluliseks, et suurema võlakoormusega riikide puhul oleks tagatud reaalne võlakoormuse vähenemine ja samuti on toetatud reeglitepõhist liikmesriikide eelarvepoliitika koordineerimist. Seega on Eesti olnud seisukohal, et kui Eesti pingutab ja teeb raskeid otsuseid püsivaks Euroopa Liidu eelarvereeglite raames, eeldame samaväärseid pingutusi kõikidelt teistelt riikidelt.

Oleme avatud sotsiaalsete investeeringute kontseptsiooni üle tulevikus edasi arutama. Näiteks võiks sotsiaalseteks investeeringuteks lugeda tõendus põhiseid sotsiaalprogramme, mille mõju majanduskasvule on tõendatud või mõni muu asjakohane ühiselt kokku lepitud ja läbipaistev lähenemine.

Nõukogu järeldustele saab Eesti oma toetuse anda juhul kui järelduste tekstist võetakse välja mõiste „sotsiaalsed investeeringud“ ning asendatakse see näiteks „tööhõive, oskuste ja sotsiaalpoliitika reformid“ või muu sobiva sõnastusega, mis aitaks vältida sotsiaalsete investeeringute kontseptsioonile ennatliku poliitilise toetuse andmist. Samuti peame vajalikuks, et järeldused seotaks selgesõnaliselt lahti Euroopa poolaastast ja Euroopa Liidu eelarvereeglitest ning järeldustega ei võeta konkreetseid kohustusi edasisteks sammudeks (nt teadmuskeskuse või uute tööriistakastide loomine), vaid piirduks riigisiseste meetodikate ja meetmete osas parimate praktikate ja kogemuste vahetamisega.

¹ 2024. aasta riigieelarve seletuskiri: https://www.fin.ee/sites/default/files/documents/2023-10/2024.%20aasta%20riigieelarve%20seletuskiri_0.pdf

² Eesti 2024. aasta riigieelarve kulud kokku on 17,1 miljardit eurot.

Eesti tugineb 07.03.2024 Vabariigi Valitsuses ja 08.03.2024 Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjonis kinnitatud Eesti seisukohtadele eurorühma 11.03 kohtumisel ja EL majandus- ja rahandusküsimuste nõukogu 12.03 istungil. Seisukoha kohaselt ei toeta Eesti majandusjuhtimise kokkuleppes ette nähtud sotsiaalse konvergenksi raamistiku õiguslikku sisustamist, sealhulgas ei saa nõustuda kehtivas metoodikas võla kestlikkuse hindamiseks sotsiaalsete investeeringute jaoks erisuste loomisega.

Seisukoht on koostatud koostöös Rahandusministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga ja kooskõlastatud Riigikantselei strateegiabürooga.

Eesti seisukoht

Eesti ei toeta nõukogu järelduste vastuvõtmist, kui nendega antakse poliitiline heakskiit sotsiaalsete investeeringute kontseptsioonile. Näeme, et sellega võidakse mõjutada Euroopa poolaasta ja Euroopa Liidu eelarvereeglite rakendamist ning võetakse ennatlikult kohustusi edasisteks sammudeks.

Eesti saab järelduste eelnõu toetada juhul kui sotsiaalsete investeeringute kontseptsioon asendatakse lähenemisega, mis soovib liikmesriikidel hinnata oma tööhõive, oskuste ja sotsiaalpoliitikate majanduslikke mõjusid. Järeldustes tuleks selgelt öelda, et need ei mõjuta Euroopa poolaasta ja Euroopa Liidu eelarvereeglite rakendamist ning edasine koostöö liikmesriikide vahel piirdub parimate kogemuste ja tavade vahetamisega sotsiaalpoliitika majandusmõjude hindamisel.

2. Vabatahtlikud suunised ELi liikmesriikidele tööturu, oskuste ja sotsiaalpoliitika valdkondades tehtavate reformide ja investeeringute majandusliku mõju hindamiseks

Päevakorrapunkti eesmärk: heakskiitmine

Reformide ja investeeringute mõju mõõtmine tööturu, oskuste ja sotsiaalpoliitika valdkondades nõuab tugevaid analüütilisi tööriistu, asjakohaseid andmeid ja usaldusväärseid metoodikaid. Nendele vajadustele vastamiseks on tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee koostanud liikmesriikidele vabatahtlikud suunised tööturu, oskuste ja sotsiaalpoliitika valdkondades tehtavate reformide ja investeeringute majandusliku mõju hindamiseks. Suunised tuginevad 11.03.2024 EPSCO-1 heaks kiidetud tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee arvamusele tulevaste poliitiliste prioriteetide kohta Euroopa sotsiaalõiguste samba kohta, mis muuhulgas sisaldas ettepanekut töötada välja vabatahtlikuks kasutamiseks mõeldud juhised.

Suunised sisaldavad ülevaadet metoodikatest, mida liikmesriigid saaksid kasutada majanduslike mõjude hindamiseks (nt meetodid *ex-ante* ja *ex-post* analüüsiks mikro- ja makrotasandil või kombinatsioonidena), samuti ülevaadet indikaatorite kasutamise kohta (nt eelistada Eurostati näitajaid, kasutada kombineeritult administratiivseid ja uuringuandmeid, isikuandmete kasutamisel lähtuda vastavatest reeglitest jne) ning soovitusi saadud tulemuste levitamiseks.

Eesti jaoks ei oma suunised suurt lisandväärtust. Eestis on juba kasutusel mõjude hindamise metoodika³, mis aitab parandada ja ühtlustada valitsusasutuste suutlikkust valitsuse poliitika kavandamisel ja elluviimisel. Eesti kogemus on näidanud, et ühtse tööriistakasti tegemine ei pruugi õnnestuda, sest riikide lähenemised on erinevad ning lisaks eeldab see andmete,

³ <https://www.just.ee/oigusloome-arendamine/hea-oigusloome-ja-normitehnika/oigustloovate-aktide-mojude-hindamine>

tarkvara, meetodite jm olemasolu. Seega on asjakohane jagada riikide kogemusi, aruandeid jm, mis toetavad mõjuanalüüside läbiviimist. Samas, kuniks tegemist on vabatahtlike suunistega, saab Eesti nende vastuvõtmist toetada kui sellistest juhistest mõnele teisele riigile kasu on.

Seisukoht on koostatud koostöös Rahandusministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga.

Eesti seisukoht

Eesti toetab vabatahtlike tööturu, oskuste ja sotsiaalpoliitika valdkondades tehtavate reformide ja investeeringute majandusliku mõju hindamise suuniste heakskiitmist.

3. La Hulpe'i deklaratsioon Euroopa sotsiaalõiguste samba tuleviku kohta

Päevakorrapunkti eesmärk: heakskiitmine

Eesistuja on esitanud nõukogu tasandil heakskiitmiseks 16.04.2024 Euroopa tuleviku teemalisel konverentsil La Hulpe'is allkirjastatud deklaratsiooni Euroopa sotsiaalõiguste samba tuleviku kohta⁴. Belgia ei saavutanud eesistujana aprillis eesmärki saada deklaratsioonile nõukogu heakskiit (deklaratsiooni ei toetanud Rootsi ja Austria) ja proovib seda nüüd uuesti.

Deklaratsiooniga kinnitasid allakirjutanud⁵ oma pühendumust viia ellu algatusi sotsiaalõiguste samba kolmes valdkonnas (võrdsed võimalused ja juurdepääs tööturule, õiglased töötingimused ning parem sotsiaalne kaitse ja kaasatus), mis aitavad saavutada 2030. aastaks seatud eesmärged.

Deklaratsiooni läbirääkimistel valmistasid Eestile peamiselt muret üleskutsed uute kohustuste kohta poliitikate juhtimiseks, mis sekkusid liigselt riikide otsustuspädevusse, sh sotsiaalsete investeeringute ja sotsiaalse konvergentsi raamistiku kasutamise teemal, kuid tänu tekstis saavutatud paindlikkustele sai Eesti eesistujale vastu tulla ning konverentsil deklaratsiooni toetada.

Eesti tugineb seisukohtadele Euroopa Komisjoni teatise Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava kohta, mis on heaks kiidetud Vabariigi Valitsuse 22.04.2021 istungil ja 7.05.2021 Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjonis.

Seisukoht on koostatud koostöös Rahandusministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga ja kooskõlastatud Riigikantselei strategiabürooga.

Eesti seisukoht

Eesti leiab, et La Hulpe'is toimunud kõrgetasemelisel konverentsil Euroopa Komisjoni, Euroopa Parlamendi ning suure osa liikmesriikide poolt allkirjastatud deklaratsioon on piisav kinnitamaks osapoolte pühendumust sotsiaalõiguste samba eesmärkide elluviimisel, kuid kompromissi huvides toetada deklaratsiooni kinnitamist ka nõukogus.

⁴ Deklaratsioon on leitav: <https://belgian-presidency.consilium.europa.eu/media/bj0adazv/declaration-finale.pdf>

⁵ 16.04.2024 kirjutasid deklaratsioonile alla Euroopa Parlamendi president, Euroopa Komisjoni president, Euroopa majandus- ja sotsiaalkomitee president, Euroopa ametiühingute konföderatsiooni peasekretär, SGI Euroopa peasekretär, SMEunited peasekretär, Euroopa sotsiaalplatvormi peasekretär ning Belgia peaminister liikmesriikide nimel (välja arvatud Rootsi ja Austria).

4. Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee arvamus sotsiaalse lähenemise kohta Euroopa Liidus

Päevakorrapunkti eesmärk: heakskiitmine

Tööhõivekomitee ja sotsiaalkaitsekomitee arvamus sotsiaalse lähenemise kohta annab ülevaate 2024 Euroopa poolaasta raames esmakordselt piloteeritud sotsiaalse konvergentsi raamistikul tuginevast kaheetapilisest analüüsist. Esimeses etapis, mis lõimiti 2024. aasta ühisesse tööhõivearuandesse, analüüsiti liikmesriikide tööhõive- ja sotsiaalnäitajaid. Seitsmel riigil (sealhulgas Eestil) tuvastati võimalikud sotsiaalse lähenemise riskid. Neile riikidele tehti teises etapis rohkematele kvantitatiivsetele ja kvalitatiivsetele tõenditele ning poliitikameetmetele tuginev analüüs, millega hinnati põhjalikumalt, kas sotsiaalse lähenemise riskid on tõsised ja millised on nende peamised mõjutegurid.

Komiteede arvamus antakse teada, et analüüsi tulemusi kasutatakse muuhulgas sisendina riigiaruannetesse ning need võivad mõjutada ka komisjoni ettepanekuid 2024. aasta riigipõhisteks soovitusteks. 2024. aasta teises pooles analüüsivad tööhõive ja sotsiaalkaitsekomitee pilootanalüüsi tulemusi, lisandväärtust ja mõju halduskoormusele. Seejärel otsustatakse koostöös komisjoniga, hindamisraamistiku Euroopa poolaastasse lõimimise üle, pidades silmas, et Euroopa poolaasta reegleid ei muudeta. Siiski juhib arvamus tähelepanu, et sotsiaalse konvergentssiraamistiku kasutamine otsustati põhimõtteliselt majandusjuhtimise raamistiku määruses⁶, mis võeti vastu 29.04.2024.

Eesti lähtub 03.03.2022 Vabariigi Valitsuses ja 7.03.2022 Riigikogu EL asjade komisjonis heaks kiidetud Eesti seisukohtadest Euroopa Komisjoni teatise „COVID-19-järgne ELi majandus – tagajärjed majanduse juhtimisele“ kohta ning 07.03.2024 Vabariigi Valitsuse ja 08.03.2024 toimunud Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjonis kinnitatud Eesti seisukohtadest eurorühma 11.03 kohtumisel ja EL majandus- ja rahandusküsimuste nõukogu 12.03 istungil. Kinnitatud seisukohtade kohaselt ei toeta Eesti majandusjuhtimise kokkuleppes ette nähtud sotsiaalse konvergentsi raamistiku õiguslikku sisustamist.

Seisukoht on koostatud koostöös Rahandusministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga ja kooskõlastatud Riigikantslei strateegiabürooga.

Eesti seisukoht

Eesti võtab komiteede arvamuse sotsiaalse lähenemise kohta Euroopa Liidus teadmiseks ning saab nõustuda selle heakskiitmisega nõukogus.

Peame vajalikuks sotsiaalse konvergentsi raamistiku metoodika kasutamise katseprojekti tulemuslikkuse ja mõjude hindamise läbiviimist 2024. aasta lõpus.

5. Euroopa tööõukogude direktiiv

Päevakorrapunkti eesmärk: üldine lähenemisviis

Kavandatavad muudatused peaksid muu hulgas tugevdama tööõukogude rolli, tagama töötajate sisukama teavitamise ja konsulteerimise, parandama piiriüleste asjade määratlust, näevad ette kohustuse töötajaid kaasata enne otsuste vastuvõtmist ja täpsustavad tööõukogude

⁶ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) 2024/1263 majanduspoliitika tulemusliku koordineerimise ja mitmepoolse eelarvejärelvalve kohta [L_202401263ET.000101.fmx.xml](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1263/202401263ET.000101.fmx.xml) ([europa.eu](https://eur-lex.europa.eu/)), põhjenduspunkt 8 ja artikkel 3(b)

korraldamise kulude kandmist. Lisaks on eesmärgiks soolise tasakaalu parandamine Euroopa tööõukogudes.

Eelnõu võimalik mõju Eestile on minimaalne, kuna Eestis ei ole asutatud Euroopa tööõukogusid ning Eestis ei asu ühtegi üleühenduselise ettevõtja keskjuhatust, kes vastutab Euroopa tööõukogu asutamise ja selle toimimisega seotud kulude kandmise eest. Samas ei saa välistada Euroopa tööõukogude ja keskjuhatuste olemasolu Eestis tulevikus. Küll aga on Eestis töötajaid, kes kuuluvad teises EL liikmesriigis asutatud Euroopa tööõukogusse, mis tähendab, et sellised töötajad valitakse üleühenduselise ettevõtja töötajate esinduskogusse Eestist, esindamaks Eestis töötavaid töötajaid. Seetõttu mõjutab eelnõu Eestis peamiselt töötajaid ning eelnõul on positiivne mõju, sest muudatuste eesmärk on parandada töötajate informeerimise ja nendega konsulteerimise õiguseid.

Eesti toetab eesmärki suurendada õiguskindlust ning tõhustada töötajate riigiülese teavitamise ja nendega konsulteerimise raamistikku. Peame oluliseks, et direktiivi uuesti sõnastamine ei too ettevõtetele kaasa täiendavat põhjendamatut halduskoormust ja kulusid. Samuti peame oluliseks, et liikmesriikidele jääks maksimaalne pandlikkus direktiivis sõnastatud õiguste või kohustuste rikkumise korral sanktsioonimäära, -liigi ja menetluse valiku osas.

VV kinnitas Eesti seisukohad direktiivi muudatuste kohta 16.05.2024. ELAK kiitis Eesti seisukohad heaks 03.06.2024.

Eesti seisukoht

Eesti toetab Euroopa tööõukogude direktiivi üldise lähenemisviisi kinnitamist.

6. Nõukogu direktiiv, mis käsitleb võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamist sõltumata isikute usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest

Päevakorrapunkti eesmärk: üldine lähenemisviis

Komisjon avaldas horisontaalse võrdse kohtlemise direktiivi (edaspidi VKD või *direktiiv*) eelnõu 2008. aasta juulis. Direktiivi eelnõu eesmärk on rakendada võrdse kohtlemise põhimõtet sõltumata isikute usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest tööturust väljapoole jäävates valdkondades, keelates diskrimineerimise tervishoius, sotsiaalkindlustuses, sotsiaalabi ja sotsiaaleluaseme kättesaadavusel, hariduse ning avalikkusele pakutavate kaupade ja teenuste pakkumisel ja kättesaadavuse võimaldamisel. Eelnõu on erineva põhjalikkusega arutatud kogu avaldamisjärgse aja jooksul. Sisulised läbirääkimised on nõukogus vahepeal olnud pikal pausil, kuna direktiivi vastuvõtmiseks on vajalik ühehäälsus nõukogus (millele järgneb Euroopa Parlamendilt nõusoleku küsimine) ning mõnede riikide vastuseis (hetkel Tšehhi) on selle saavutamist seni takistanud. Viimane eduraport kinnitati nõukogus 12. juuni 2023. a. Euroopa Liidu tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu (EPSCO) istungil. Belgia eesistumise ajal on toimunud kolm eelnõu arutelu sotsiaalküsimuste töögrupis ning. Arutelude käigus peamiselt täpsustati teksti, kirjeldades senisest selgemalt liikmesriikide pädevusi ja kohustusi (nt täpsustati liikmesriikide kohustusi mõistlike abinõude rakendamiseks puudega inimeste jaoks, samuti pädevust hariduse valdkonnas, sh seoses tasude ja vanusepiiride määratlemisega) ja diskrimineerimiskeelust ettenähtavaid erandeid (nt täpsustati vanuse ja puude tõttu erineva kohtlemise lubatavuse tingimusi ning vanuse ja tervises seisundi tõttu finantsteenuste pakkumisel erineva kohtlemise tingimusi). Eelnõu kohaselt on direktiivi riigisisesele õigussisse ülevõtmise aeg kolm aastat. Viimane poliitiline arutelu toimus 7.05.2024 EPSCO-l.

Eesti on olnud seisukohal, et võrdse kohtlemise direktiiv tuleks vastu võtta, kuna see on oluline viimane lüli EL võrdse kohtlemise *acquis* terviklikkuse seisukohalt. Diskrimineerimisvastase kaitse ulatus ELis on täna erinev sõltuvalt tunnusest. Puude, usu või veendumuse, vanuse ja seksuaalse sättumuse alusel on diskrimineerimine keelatud ainult töö- ja kutseõppe valdkonnas, samas kui soo, rahvuse ja rassi puhul on diskrimineerimine keelatud ka teistes valdkondades (sh nt sotsiaalkaitse ning kaupade ja teenuste saamise valdkonnas). ELis on diskrimineerimisvastane kaitse ebaühtlane eelkõige sotsiaalkaitsele ja haridusele juurdepääsu tagamisel ning avalike kaupade ja teenuste kättesaadavuse tagamisel, kuna liikmesriikidel on erineva ulatusega diskrimineerimisvastased regulatsioonid. Seetõttu ei ole ELis inimestele tagatud ühesugune kaitse diskrimineerimise eest kõikides valdkondades ning sellel võib lisaks sotsiaalsetele mõjudele olla negatiivne mõju ka inimeste liikumisvabadusele.

Eesti Euroopa Liidu 2023-2025 prioriteetide kohaselt peab Eesti ELis diskrimineerimisvastase kaitse tugevdamiseks vajalikuks võtta vastu võrdse kohtlemise direktiiv, millega ühtlustatakse kaitset rahvuse, rassi, nahavärvuse, usutunnistuse või veendumuste, vanuse, puude ning seksuaalse sättumuse alusel. Selleks, et parimal viisil tagada kõigi inimeste võrdne kohtlemine ELis, peab Eesti oluliseks liiduülese ja ühtse õigusliku regulatsiooni olemasolu. Selleks on vajalik diskrimineerimisvastase kaitse ühtlustamine EL-is kõigi tunnuste alusel ka haridusele ja sotsiaalkaitsele juurdepääsul ning avalike kaupade ja teenuste kättesaadavuse tagamisel. Võimalikud piirangud peavad olema objektiivselt põhjendatud õiguspärase eesmärgi kaudu ning eesmärgi saavutamise vahendid peavad olema asjakohased, vajalikud ja proportsionaalsed.

VV kinnitas Eesti seisukohad direktiivi kohta 21.08.2008 (ELAK kiitis heaks 29.08.2008) ning täiendavad seisukohad 8.07.2011 (ELAK 19.09.2011). Lisaks kinnitas VV seisukohad EL tasandi võrdse kohtlemise valdkonna arendamise kohta 15.10.2019, mille ELAK kiitis heaks 21.10. 2019. 8.06.2023. a. istungil kinnitas VV Eesti seisukohad Euroopa Liidu tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu (EPSCO) 12. juuni 2023. a istungil (ELAK toetas 09.06.2023 istungil), mis hõlmasid seisukohta ka VKD eelnõu kohta.

Eesti seisukoht

Eesti toetab võrdse kohtlemise direktiivi üldise lähenemisviisi kinnitamist.

7. Direktiiv, milles käsitletakse praktikantide töötingimuste parandamist ja täitmise tagamist ning võitlust olukorraga, kus tavapäraseid töösuhteid esitatakse praktikana

Päevakorrapunkti eesmärk: eduaruanne

Euroopa Komisjon avaldas 20. märtsil 2024. a direktiivi eelnõu, milles käsitletakse praktikantide töötingimuste parandamist ja täitmise tagamist ning võitlust olukorraga, kus tavapäraseid töösuhteid esitatakse praktikana (edaspidi direktiivi eelnõu) ja sellega seotud nõukogu soovitusel eelnõu praktika tugevdatud kvaliteediraamistiku kohta (vt p 10).

Direktiivi eelnõuga soovitakse parandada praktikantide töötingimusi ja võidelda olukorraga, kus tavapäraseid töösuhteid esitatakse praktikana.

Eestis on praktika õiguslikult reguleeritud kahel juhul: Eesti Töötukassa (edaspidi Töötukassa) poolt tööturuteenusena pakutav tööpraktika ning kutsehariduses ja kõrghariduses õppetöö osaks olev praktika. Nn vabaturu praktikat ehk olukorda, kus isik väljaspool hariduse omandamist asub praktikalepingu alusel ettevõttes oma oskusi ja teadmisi täiendama, reguleerivad Eestis üldised lepinguõiguslikud alused. Eriregulatsiooni vabaturu praktikate jaoks ei ole, mistõttu võib just nendes olukordades esineda juhtumeid, kus praktikalepinguna esitatakse tegelikkuses töösuhte tunnustele vastavaid suhteid.

Direktiivi eelnõul on mõju praktikantidele, praktikapakkujatele, Töötukassale ja pädevatele asutustele (Tööinspeksioon). Eelkõige peaksid paranema praktikantide töötingimused ning praktika kvaliteet ja juurdepääs praktikatele, sh piiriülestele praktikatele. Kvaliteetne praktika suurendab lõppastmes kvalifitseeritud tööjõu kasvu ning omab seeläbi positiivset mõju majanduse arengule. Samas kaasneb praktikapakkujatele (nt ettevõtjad, asutused) ja teistele praktika osapooltele (nt Töötukassa) eelnõudega täiendav halduskoormus detailsete praktikalepingute koostamisega seoses, mis koos töötasu maksmise nõude kohaldumisega võib viia hoopis praktikakohtade vähenemiseni.

Eesti seisukoht praktikadirektiivi kohta on veel kujundamisel. VV kinnitas Eesti seisukohad 30.05.2024. Seisukohtade kinnitamine ELAK-is on planeeritud 14.06.2024 istungi päevakorda.

Seisukoha koostas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium.

Eesti seisukoht

Eesti võtab eduaruande teadmiseks.

8. Nõukogu soovitus praktika kvaliteedi kohta

Euroopa Komisjon esitas 20. märtsil 2024. a direktiivi eelnõu, milles käsitletakse praktikantide töötingimuste parandamist ja täitmise tagamist ning võitlust olukorraga, kus tavapäraseid töösuhteid esitatakse praktikana ja sellega seotud nõukogu soovitus eelnõu praktika tugevdatud kvaliteediraamistikku kohta (edaspidi soovitus eelnõu).

Soovituse eelnõuga soovitakse parandada praktika kvaliteeti, eelkõige tõstes praktikal toimuva õppe ning töötingimuste kvaliteeti, et hõlbustada tööleminekut äsja hariduse omandanud, töötuks jäänud või tööturult eemal olnud isikutel.

Praktikate valdkonda reguleeriti varasemalt 2014. a vastu võetud soovitusel. Soovituse abil on liikmesriigid küll teinud poliitilisi ja õiguslikke muudatusi praktikate valdkonnas, kuid siiski esineb kõigis liikmesriikides vajakajäämisi praktikate kasutamise, kvaliteedi ja ligipääsetavusega.

Sellest tulenevalt keskendub soovitus eelnõu praktika kvaliteeditingimuste parandamisele ning on oma sisult suures osas sarnane 2014. a soovitusel. Peamine erinevus 2014. a soovituselga seisneb kohaldumisala laiendamises – kui 2014. a soovitusel kohaldamisala hõlmas üksnes avatud turu tingimustes toimuvat praktikat (ehk nn vabaturu praktikat) ja aktiivse tööturupoliitika raames toimuvat praktikat (ehk Eesti mõistes Töötukassa tööturuteenusena pakutavat tööpraktikat), siis eelnõuga laiendatakse soovitus formaalhariduse ja -koolituse õppekavasse kuuluvale praktikale ja praktikale, mille läbimine on kohustuslik mõne kutsealaga tegelemiseks. Lisaks tehakse soovitus eelnõus võrreldes 2014. a soovituselga näiteks järgmised muudatused: täpsustatakse tingimusi, mis peavad praktikalepingutes sisalduma; lisatakse nõue, et praktikandile tuleb maksta õiglast tasu; sätestatakse, et lisaks juhendajale tuleb praktikandile määrata ka mentor; sätestatakse nõue koguda praktikate kohta andmeid ning koostada rakenduskava soovitusel kohaldamiseks.

Soovituse eelnõul on mõju õpilastele ja üliõpilastele, kes sooritavad praktikat kutsehariduse või kõrghariduse õppekava raames ning õppeasutustele; vabaturu praktikat ja Töötukassa tööpraktikat sooritavatele praktikantidele ning vastavate praktikate osapooltele (praktikapakkujad ja Töötukassa) ja liikmesriigile. Nõuded detailsete praktikalepingute koostamiseks, sh praktikandile tasu maksmiseks, ei arvesta erinevate praktikaliikide eripäradega (eelkõige formaalhariduse valdkonna praktikatega), mistõttu võib see viia praktikakohtade vähenemiseni ja seeläbi õppekvaliteedi languseni. Lisaks soovitatakse

liikmesriigil koguda koos komisjoniga praktikatega seotud andmeid, millega võib sõltuvalt kavandatavast andmekoosseisust kaasneda täiendav koormus nii riigile, praktikapakkujatele kui teistele praktika osapooltele.

Eesti seisukoht soovitusel kohta on veel kujundamisel. VV kinnitas Eesti seisukohad 30.05.2024. Seisukohtade kinnitamine ELAK-is on planeeritud 14.06.2024 istungi päevakorda.

Seisukoha koostas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium.

Eesti seisukoht

Eesti võtab eduaruande teadmiseks.

9. Tööhõivekomitee võtmesõnumid nõukogu soovitusel täitmise kohta, mis käsitleb pikaajaliste töötute integreerimist tööturule

Päevakorrapunkti eesmärk: heakskiitmine

Pärast 2021. aasta tõusu jätkas pikaajaliste töötute arv EL-is vähenemist ja jõudis 2022. aastal alla 5 miljoni inimese piiri. Võrreldes rekordilise 2013. aastaga on pikaajalise töötuse määr vähenenud pea kaks korda ehk 5,3%lt 2,3%ni. Pikaajaliste töötute osakaal kogu töötute arvust on vähenenud 43,5%-ni, mis on ligi 6 protsendipunkti vähem kui 2013. aastal.

Tööhõivekomitee järeldused toovad esile, et hoolimata vähenemisest on pikaajaline töötus mõnedes liikmesriikides endiselt laialt levinud probleem, mis süvendab oskuste halvenemise, vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse riski. Liikmesriigid on küll säilitanud oma poliitilise pühendumuse soovitusel rakendamisele, kuid tase on riigiti erinev ja edusammud on viimastel aastatel aeglustunud. Seega tuleks jätkuvalt pöörata tähelepanu pikaajalistele töötutele sobivate oskuste ja tööhõivetoetuste pakkumisele, mis võimaldaks neil tööturule siseneda. Ennetav lähenemine aitaks vältida pikaajalisse töötusesse sattumist. Järeldused rõhutavad samuti, et on liikmesriikidel on vaja tõhustada poliitikate monitoorimise ja hindamise süsteeme, et saada teavet ka aktiveerimisprogrammide vahetute tulemuste kohta.

Eesti kohta tuuakse esile, et nii pikaajalise töötuse määr kui ka pikaajaliste töötute osakaal kogu töötuse hulgas on alla EL-i keskmise. Rakendatakse mitmeid aktiivseid tööturupoliitikaid, kuid rohkem tuleks keskenduda mitteaktiivse elanikkonna, NEET-noorte, eriti madala kvalifikatsiooniga inimeste, puuetega inimeste ning vanemaealiste tööhõivele. Eesti peaks tugevdama koostööd kohalike omavalitsuste, tööandjate ja kodanikuühiskonna vahel. Samuti parandama ühtsete kontaktpunktide toimimist ning tugevdama sotsiaalpartnerite kaasamist poliitikakujundamisse ja rakendamisse.

Eesti tugineb 5.11.2015. aastal Vabariigi Valitsuse istungil ja 16.11.2015 Riigikogu Euroopa Liidu asjade Komisjonis heaks kiidetud seisukohtadele Euroopa Liidu Nõukogu soovitusel, mis käsitleb pikaajaliste töötute integreerimist tööturule, eelnõu kohta.

Seisukoha koostas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium.

Eesti seisukoht

Eesti toetab tööhõivekomitee võtmesõnumite heakskiitmist.

Eesti toetab pikaajaliste töötute püsivasse tööhõivesse liikumist mitmekesiste tööturuteenuste toel vastavalt igaühe individuaalsele vajadusele. Pikaajalisel töötul on võimalik omandada tööturukoolituse kaudu töötamiseks vajalikud oskused, omandada uus eriala tasemeõppes

osalemise toetusega ning kasutada muid tööle asumist toetavaid teenuseid, mille osas on tuvastatud vajadus ning millel osamine on Eesti Töötukassaga tegevuskavas kokku lepitud.

10. Nõukogu järeldused pensionide piisavuse kohta

Päevakorrapunkti eesmärk: heakskiitmine

Nõukogu järeldused toovad esile, et pensionid on üks olulisemaid meetmeid, mis aitavad saavutada 2030. aastaks seatud vaesuse vähendamise eesmärki Euroopa Liidus. Järeldused toovad esile, et rohkem kui üks viiest vanemaealisest kogeb vaesust ning vanemaealiste vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse risk kasvab. Viimaste aastate kriisid on toonud esile, et üks asjakohastest meetmetest pensionide piisavuse säilitamiseks on nende indekseerimine. Pensionide asendusmäär hakkab prognooside kohaselt tulevikus vähenema, selle peamised mõjutajad on sissetulekute ebavõrdsus ja pausid karjääris.

Järeldused kinnitavad vajadust jätkata reforme pensionide piisavuse toetamiseks, sealhulgas parandades tööturul osalemist ja juurdepääsu sotsiaalkaitseüsteemidele ning tugevdades juurdepääsu kvaliteetsele ja taskukohasele tervishoiule ja pikaajalisele hooldusele. Pikem tööelu, aktiivse ja tervena vananemise poliitikad ning positiivsed stiimulid ja suurem paindlikkus pensionile jäämise võimalustes on võtmetähtsusega, et säilitada pensionide piisavus ja jätkusuutlikkus. Järeldused rõhutavad, et pensione tuleks käsitleda koos teiste poliitikavaldkondadega, mis aitavad säilitada elatustaset pensioneas.

Nõukogu järeldustega kinnitatakse sotsiaalkaitsekomitee juurde moodustatud liikmesriikide esindajatest koosneva ekspertrühma analüüs pensionide piisavuse kohta. Järgmine aruanne pensionide ja pikaajalise hoolduse piisavuse kohta koostatakse 2027. aastal.

Ekspertrühma analüüs toob Eesti kohta välja, et vanemaealised mehed ja naised on EL-i suurima suhtelise vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse määraga (AROPE) (meestel 44% ja naistel 58%). Sellele aitab kaasa EL-i madalaim vanemaealiste sissetulek võrreldes tööealiste sissetulekuga (65+ / 18-64, mille väärtuseks oli 53% ehk vanemaealiste sissetulek oli 53% tööealiste keskmisest sissetulekust). Prognoosi järgi võiks Eestis pensionide asendusmäär aastaks 2062 vähesel määral kasvada, aga see tuleneb pikemast tööeast (prognoosis on eeldatud, et 43,2 aasta asemel töötavad Eesti inimesed 47 aastat). Keskmise hinnakasv oli Eestis EL-i suurim (19,4%) ja lisaks kasvas madalama sissetulekuga inimestel elukallidus veelgi kiiremini (st. ka vanaduspensionäridel). Kuna Eesti pensioneid indekseeritakse eelneva aasta muutuste järgi ehk viitajaga, siis 2023. aasta jaanuaris võrreldes 2022. aasta jaanuariga vähenes pensionide reaalkasv EL-s kõige enam (-10%), aga edaspidi on pensionid kiiremini kasvanud kui elukallidus. Positiivse poole pealt on pensionilõhe Eestis väikseim ja sellele aitab kaasa ka naiste pikem tööturul püsimine kui meestel.

Eesti tugineb seisukohtadele Euroopa Komisjoni teatise Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava kohta, mis on heaks kiidetud Vabariigi Valitsuse 22.04.2021 istungil ja 7.05.2021 Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjonis ning Heaolu arengukavale 2023-2030, mis on heaks kiidetud Vabariigi Valitsuse 23.02.2023 istungil.

Seisukoha koostas Sotsiaalministeerium.

Eesti seisukoht

Eesti toetab nõukogu järelduste heakskiitmist.